

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sînâ, *el-Kânûn fi't-tıbb* (nşr. İdvâr el-Kaş), Beyrut 1413/1993, I-IV, tür.yer.; Nizâmî-i Arûzî, *Çehâr Makâle* (nşr. Muhammed Kazvîni), Leyden 1909, s. 71; *Keşfü'z-zunûn*, II, 1311-1313; C. de Vaux, *Les penseurs de l'Islam*, Paris 1921, II, 269; Serkis, *Mu'cem*, I, 130-131; Brockelmann, *GAL*, I, 457-458; *Suppl.*, I, 823-824; G. Şehhâte el-Kanavâtî, *Mû'ellesfâtü İbn Sînâ*, Kahire 1950, s. 192-213; Osman Ergin, *İbn Sina Bibliyografyası*, İstanbul 1956, s. 38-39, 112-118, 127; J. L. Janssens, *An Annotated Bibliography on Ibn Sinâ* (1970-1989), Leuen 1991, s. 26-37; Arslan Terzioğlu, *Yeni Araştırmalar Işığında Büyük Türk-İslâm Bilim Adamı İbn Sina (Avicenna) ve Tababet*, İstanbul 1998, s. 31-65; a.m.f., "İbn Sînâ [Tıp]", *DİA*, XX, 331-335; A.-M. Goichon, "İbn Sînâ", *EP* (Fr.), III, 969.

ESİN KÂHYA

KANÛNÎ HACI ÂRİF BEY

(bk. HACI ÂRİF BEY, Kanûnî).

KANÛNÎ KÖPRÜSÜ

Gebze ile Hereke arasındaki
Dilovası'nda
XVI. yüzyıla ait köprü.

Kocaeli ili sınırları içinde Diliskelesi mevkiinde Marmara denizine ulaşan Dilderesi üzerinde inşa edilmiş olup bundan dolayı Dilderesi Köprüsü diye de anılır. Osmanlı Devleti'nin doğuya uzanan en önemli ana yolu olan İstanbul-Bağdat yolu üzerinde yer almaktadır. Ordunun doğuya yapacağı seferler için ordugâhın Gebze yakınında Sultançayırı denilen yerde kurulduğu bilinmektedir (Kâtib Çelebi, s. 671). Bu sebeple köprü kervan ve sefer yolunun üzerindeki önemli mimari tesislerden biri durumundadır. Eskiden şehirler arası yol bu köprüden geçerken günümüzde yaklaşık 50 m. kuzeyinden geçmektedir. Bu sebeple bakımsız kalan yapı zamanla harap olmuş ve 1972-1973 yıllarında Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından onarımı yapılmıştır. Köprü halen araç trafiğine kapalıdır ve yayalarca kullanılmaktadır.

Köprünün inşa tarihi bilinmemektedir; kitabesi yoktur, fakat mimari özellikleri göz önüne alınarak XVI. yüzyıl içine tarihlenir ve Mimar Sinan'ın eseri olarak değerlendirilir. Gerçekten Kanûnî Köprüsü, Mimar Sinan'ın yapıları olduğu bilinen Trakya'daki Alpullu Köprüsü ve Harâmi-dere (Kapı Ağası) Köprüsü'ne oldukça benzemektedir. Mimar Sinan'ın eserlerini ele alan kaynaklar içinde bu köprünün adına sadece *Tuhfetü'l-mî'mârîn*'de rastlan-

maktadır. Aptullah Kuran, kaynak vermeden köprünün Kanûnî'nin Irakeyn Seferi'nden önce yapıldığını söylediğini belirtirse de 940-942 (1533-1536) yılları arasında rastlayan sefer hakkında Matrakçı Nasuh'un yazdığı *Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irâkeyn* adlı eserin yegâne nüshasında resmedilen (İÜ Ktp., TY, nr. 5964, vr. 13^a) ve Hereke Kalesi ile yakın çevresini tasvir eden minyatürde böyle bir köprü yer almamaktadır. Eserin minyatürlerinde görülen en önemli özellik güzergâh üzerindeki yerlerin asıllarına uygun bir şekilde resmedilmiş olmasıdır, dolayısıyla köprü gibi askerî bir tesisin burada yer almaması mümkün değildir. Buna göre köprü 1533 yılından sonra yapılmış olmalıdır. Kanûnî Köprüsü'nün, dönem imar faaliyetlerinin en yoğun olduğu XVI. yüzyılın ikinci yarısının hemen başlarında inşa edilmiş olması mümkündür.

Köprünün üç adet kemeri vardır. Bunlardan ortada yer alan sivri kemer daha geniş bir açıklık halinde 9,70 m. genişliğe sahipken bunun iki yanında bulunan yuvarlak kemerli açıklıklar 6,50 m. genişliğindedir. Kemerlerin arasında sel yarıklarının üst kısmına rastlayan yerlerde suyun yükselmesine karşı yapılmış sivri kemerli ince uzun tahliye gözleri mevcuttur. Uzunluğu 45,24, genişliği 6,05 m. olan köprünün eğimi % 12-% 6 arasında değişmektedir.

Kanûnî Köprüsü'nün inşasında kullanılan taş düzgün kesilmiş kalkerdir. Kemerlerde, tahliye gözleri ve duvarlarda küçük boyutlu taşlar kullanılmış, direnç gerektiren ayaklar ve sel yarıklarında ise daha büyük boyutlu taşlar yer almıştır. Sel yarıklar üçgen prizma şeklinde ve uçları sivriltilmiş olup arka yönleri dikdörtgen prizma biçiminde ve uçları köttür. Ana kemerin iki yanındaki hafifletme gözlerinden bir üçüncüsü de köprüye Diliskelesi tarafından bakıldığında (güney) sağ uçta bulunmaktadır. Ana kemerin kilit taşı çok belirgin bir şekilde dışa taşkınır. Köprünün korkulukları mevcut kıs-

ma zarif bir kornişle bağlanarak yenilenmiş, çok fazla tahrip görmüş olan esas döşemenin üzeri betonla kaplanmıştır. Sağlam kalan orijinal bir baba taşı Gebze istikametindeki uca monte edilmiş, diğerleri buna benzetilerek yapılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Sâî, *Tezkiretü'l-ebniye*, s. 43; Kâtib Çelebi, *Cihannümâ*, s. 671; Orhan Bozkurt, *Koca Sinan'ın Köprüleri*, İstanbul 1952, s. 6, 41-45, 82-83, rs. 32-36, tablo 9; Cevdet Çulpan, *Türk Taş Köprüleri*, Ankara 1975, s. 134, rs. 79; Metin Sözen v.dğr., *Türk Mimarisinin Gelişimi ve Mimar Sinan*, İstanbul 1975, s. 230, 382; Gülgün Tunç, *Taş Köprülerimiz*, Ankara 1978, s. 176-177; Aptullah Kuran, *Mimar Sinan*, İstanbul 1986, s. 256, 264, 404; Kâzım Çeçen, "Sinan'ın Yaptığı Köprüler", a.e., I, 429-438; II, rs. 420; M. Gojković, *Stari Kamenimostovi*, Beograd 1989, s. 189, s. 216; İsmet İlter, "Ölümünün Yü Dönümünde Köprüleriyle Mimar Sinan-V", *Karayolları Bülteni*, XIX/241, Ankara 1970, s. 16-19; a.m.f., "Köprüleriyle Mimar Sinan", *Mesleki ve Teknik Öğretim*, XVIII/216, İstanbul 1971, s. 27-29.

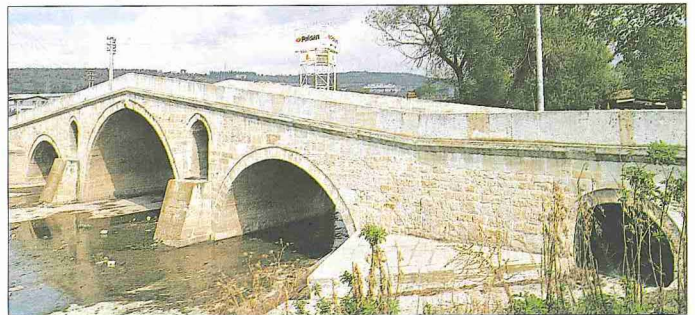
ENİS KARAKAYA

KANÛNÎ SULTAN SÜLEYMAN

(bk. SÜLEYMAN I).

KANÛNÎ SULTAN SÜLEYMAN
CAMİİMacaristan'ın
Sigetvar Kalesi içinde
XVI. yüzyılda yapılmış cami.

Sigetvar (Szigetvar) Kalesi, Kanûnî Sultan Süleyman'ın son seferinde 21 Safer 974'te (7 Eylül 1566) fethedilerek Osmanlı topraklarına katılmıştır. Kale içindeki cami fetihten sonra inşa edildiğine göre Kanûnî Sultan Süleyman'ın hâtrası için onun adına yaptırılmış olmalıdır. Selânikî Mustafa Efendi, padişahın katılımıyla bu camide büyük bir cemaatle cuma namazının kılındığını söylüyorsa da caminin yapımı bu kadar kısa bir sürede bitirilemeyeceğine göre padişahın burada bizzat namaz kılmış olmasına ihtimal verilemez.

Kanûnî
Köprüsü -
Gebze /
Kocaeli